Poštnina plačana v gotovini

Izhaja 1., 10. in 20. v mesecu.

Cena 1 Din

POHOD jugoslovenskih nacionalistov

Letna naročnina znaša Din 40·—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Šeleburgova ulica št. 3/I. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

Leto V. V Ljubljani, dne 20. februarja 1936. Štev. 6.

Zločin in kazen

Marsejska tragedija je že zdavnaj končana, njene sence pa še vedno strašijo in se lovijo na pozornici evropskega političnega življenja. Šele sedaj se zaključujejo nujne posledice zločina, ki je pretresel vso evropsko in svetovno javnost, polnil skozi mesece in mesece dolge kolone vodilnih evropskih časopisov, napolnjeval drobne vesti in zanimivosti različnih zakotnih tednikov, vznemirjal vso politično javnost, vzbujal pozornost najboljših evropskih pravnikov, v prvi vrsti pa globoko pretresel ves jugoslovenski narod, kateremu so se pridružili v enakem srdu vsi tisti evropski narodi in države, ki se zavedajo, kako podel in gnusen je bil zločin, ki so ga kupljeni morilci izvršili dne 9. oktobra 1934 v marsejski rue Cannebière.

Sodni proces v Aix en Provence, proces proti plačanim morilcem blagopokojnega viteškega kralja Aleksandra I. Uedinitelja, proces, ki se je vlekel mesece in mesece in končal šele pred nekaj dnevi, je zadnje dejanje v razvoju dogodkov, ki so dosegli svoj višek v zločinu v Marseju in zaključno etapo v sodbi v Aix en Provence. Kazen, ki bo sledila pravdoreku, katerega je izrekla francoska porota nad morilci, je samo nujna posledica zločina, ki je bil storjen.

Menda še ni bilo v zgodovini svetovne kriminalistike in justice procesa, ki bi vzbudil tako veliko pozornost, kakor jo je povzročil vprav proces proti morilcem blagopokojnega viteškega kralja Aleksandra I. Uedinitelja. To pa ni čudno, če pomislimo na okoliščine, v katerih je bil zločin izvršen, in na posledice, ki so mu sledile. Zločin v Marseju je bil izvršen v trenutku, ko je blagopokojni viteški kralj Aleksander I. Uedinitelj bil na najboljši poti, da voz notranjega državnega življenja, ki so ga ljudje, katerim je bila strankarska politika in njihova osebna korist na prvem mestu, zapeljali v napačni in skrivljeni tir, vodi še nadalje kakor ga je uravnal in nameril v svoji kraljevski modrosti, služeč z vsemi svojimi silami samo svojemu narodu in narodni državi, kateri je posvetil svoje najboljše moči. Nit njegovega življenja pa so pretrgali morilci tudi v trenutku, ko je blagopokojni kralj čutivši, da je na pravi poti, delal za to, da utrdi notranjo in zunanjo moč tistih malih držav, katere je zvezal po Mali antanti in Balkanski zvezi ter z njimi ustvaril na evropski politični pozornici blok malih držav, da si v neprestanem boju z velikimi imperialističnimi silami lahko ohranijo svojo narodno in državno individualnost in s svojo strnjeno voljo prispevajo svoj delež k ohranitvi evropskega miru.

Evropska javnost se je dobro zavedala, kaj se je zgodilo, vendar se je že takoj v začetku pokazalo, da bodo zakulisni spletkarji, ki stoje posredno za marsejskim zločinom, poskušali v njej ustvariti mnenje, da je marsejski zločin zgolj kriminalni zločin, katerega politični obrisi so le neznatni. Pri tem se je jasno pokazalo, kateri del evropske politične javnosti nam je naklonjen in kateri nam ni naklonjen. Pokazalo se je čisto očito, kje je treba slutiti moralne krivce marsejskega zločina, za katerega so ti uporabili nekaj k zločinstvu nagnjenih ljudi le kot golo orodje v službi njihovih zahrbtnih in podlih namenov. Ponesrečil se je poizkus vseh tistih, ki so hoteli kakor prvi zagovornik obtožencev v marsejskem procesu Debons prikazati zločince kot nekake »revolucionarje«, ki naj bi bili v službi »zatiranega« jugoslovenskega naroda. Poizkus, prikazati marsejski zločin tako, kakor ga je hotela prikazati revizionistična politika Madžarske, Avstrije in Italije, je padel v vodo, čeprav se francoski justici ni posrečilo dobiti od italijanskih in avstrijskih oblasti glavnih krivcev Pavelića, Kvaternika in Perčevića. Vsa evropska javnost je sama razumela, da so Kralj, Rajić in Pospišil samo propadli odpadniki jugoslovenskega naroda, kateremu so posredno hoteli škodovati z umorom blagopokojnega viteškega kralja Aleksandra I. Uedinitelja. — Tako je marsejski zločin tolmačila tudi francoska porota, ki je vse tri obtožence obsodila na dosmrtno robijo in deportacijo, kljub temu, da je državni tožilec Rolle poudarjal stališče starega ljudskega pravdoreka: življenje za življenje.

Zločinu bo sledila kazen. Dejstvo je, da ta kazen za sedaj ni izvršljiva nad pravimi krivci marsejskega zločina in vsemi tistimi, ki stoje za njimi. A vprašati se moramo, kaj in komu je marsejski zločin koristil. Jugoslovenski narod, ki je imel v blagopokojnem viteškem kralju Aleksandru I. svojega prvega vodjo in najboljšega sina je sicer tragedija v Marseju globoko pretresla in mu prizadejala nenadomestljivo izgubo, toda na drugi strani ga je še bolj podkrepila in utrdila v zavesti, da mora brezpogojno iti po poti, ki jo je s svojo krvjo začrtal blagopokojni viteški kralj Aleksander I. Uedinitelj. Tragedija v Marseju je prinesla vsej Evropi in vsemu svetu, vsem našim prijateljem in našim sovražnikom samo dokaz, da je ideji, kateri je takoj po kraljevi smrti prisegla naša čast in naš ponos — naša narodna vojska, zvest tudi ves jugoslovenski narod in da se ta narod zaveda besed, ki jih je veliki kralj izrekel v zadnjih hipih svojega plodonosnega življenja, posvečenega samo svojemu dragemu narodu in državi, vernega pravnuka Karadjordja in sina Petra Mrkonjića-Osvoboditelja.

Marsejski zločin in sodba francoskega porotnega sodišča nad plačanimi morilci je resen opomin vsej evropski politični javnosti, da v bodoče zatre vsak poizkus terorističnega delovanja v evropski politiki že v kali in da se z vsemi sredstvi postavi v bran proti odpadnikom lastnega naroda in lastne države. Oplenac pa je vsemu jugoslovenskemu narodu svetel simbol in kraj, kamor romajo in bodo romala pokoljenja ter v njem dobivala novih moči in novih pobud za delo, ki ga je skozi vse svoje življenje vršil in začrtal v bodočnost blagopokojni viteški kralj Aleksander I. Uedinitelj.

Demokracija in centralizem

Od dneva uedinjenja dalje živimo v svobodni Jugoslaviji pod praporom prave in resnične demokracije. Ves čas si voli narod svobodno svoje predstavnike, ves čas je narod oni temelj, iz katerega črpajo svoje sile predstavniki demokracije, tako oni, ki so na vladi in kažejo lahko svojo demokracijo z dejanji, kot oni, ki so v opoziciji in se morajo omejevati v zastopanju osnovnih principov demokracije le na lepe besede. Pa se kljub temu ves ta čas vodi borba za demokracijo! Kako to, ko so vendar vsi privilegirani in monopolizirani predstavniki naroda odločni borci za demokratično upravljanje države in naroda?

Drug, še bolj interesanten pogled na pristnost in iskrenost naše demokracije nam odpre 6. januar 1929, ki je sedaj že toliko za nami, da moremo trezno in razsodno presojati dogodke, ki so dovedli do tega dneva in zadržanje predstavnikov demokracije napram temu dnevu in njegovim posledicam. Če bi tega tudi oni sami ne kričali na vsa usta, vsaj danes nihče ne dvomi, da je prišel 6. januar 1929 proti volji vseh onih, ki so do tega dneva predstavljali demokracijo in vodili pod krinko demokracije narod in državo. Kako to, da je velik del teh zagrizenih »demokratov« z navdušenjem pozdravil akt, ki je tako ostro ožigosal izživljanje naše demokracije, kako to, da so se vsi ti »demokratje« tako navdušeno rinili v ospredje in stavljali na razpolago onemu režimu, ki ga označujejo danes kot diktatorskega in protinarodnega. Čeprav je trajalo to navdušenje pri večini le tako dolgo, dokler so se lahko solnčili na mehkih foteljih diktature, pa je vendar ravno doba diktature najboljši dokaz iskrenosti prvoboriteljev demokracije. In prav lahko rečemo, da so ostali »dosledni« pristaši demokracije le oni, ki iz tega ali onega vzroka niso mogli pristaviti svojega lončka k diktaturi in so morali po ogromni večini proti svoji volji in na svojo veliko žalost stati ob strani. Da je bila zvestoba teh gospodov napram demokraciji tudi v tej dobi iskrena, o tem ne bo dvomil nihče.

Čim dalje se odmikamo od 6. januarja 1929, tem večja postaja ljubezen do demokracije, tem večja in upornejša pa postaja tudi borba za njo, čeprav ni v vsej Jugoslaviji nikogar, ki bi vodil borbo proti njej. Za demokracijo in njene svoboščine zastavljajo vse svoje sile oni, ki so v vladi, v istem pravcu usmerjajo vse svoje napore oni, ki so izven vlade, pa naj bodo v vrstah združene opozicije ali pri tej ali oni JNS, pri Ljotiću, Hodžeri ali Jevtiću. Čemu ta borba, ki vzburkava narod, čemu borba, ki izčrpava za čisto politične probleme vse sile onih očetov domovine, ki bi morali danes misliti samo na bedo in pomanjkanje, ki tlačita k tlom celokupni naš narod, pa naj bo orijentiran v jugoslovenskem ali plemenskem pravcu in naj pripada tej ali oni veri. Odgovor ni težak, ker dejansko je demokracija le krinka, pod katero se bijejo vse te borbe z edinim ciljem, povspeti se na površje in potem na diktatorski način izvajati principe demokracije in razlagati smisel teh principov. Pri nas sploh nismo imeli nikdar in tudi danes nimamo demokracije, imeli smo in imamo demagogijo in demagogokracijo. In zato je bedak vsak, kdor hoče zdraviti naše prilike in razmere po angleških ali francoskih receptih. Demokracije ni in je ne bo, dokler ne bo nove, v resnici demokratične generacije, demokracije ne bo, dokler bomo prepuščali vodstvo ljudem, ki razlagajo demokracijo drugače takrat, ko imajo v rokah moč, in drugače takrat, ko se šele bore za moč.

Vso neiskrenost te jugoslovenske demokracijo pa nam pokaže način, kako spreminja svoje stališče napram vprašanju decentralizacije in dekoncentracije. Ni bilo menda še nikogar in ga tudi danes ni, ki ne bi trdil na vsa usta, da je treba prenesti velik del upravnih poslov na samoupravna telesa in da je treba čimprej razsekati oni gordijski vozel, ki je nastal vsled pretirane in napačne centralizacije v državni upravi. Tudi načrti so bili že izdelani, vendar spe vsi ti načrti spanje pravičnega. In tisti predstavniki demokracije, ki naravnost kriče po decentralizaciji in dekoncentraciji, dokler so v opoziciji, umolknejo s trenutkom, ko pridejo v vlado in bi mogli in morali praktično dokazati iskrenost svojega prejšnjega kričanja. Ni čuda, da se provaja decentralizacija sedaj že več kot 10 let, na dosedanje načine se bo provajala tako dolgo, da bo naposled prav vse brez vsake izjeme centralizirano...

In vendar je centralizacija ena najtežjih ovir resnične demokracije v našem notranjepolitičnem življenju, predvsem pa prvi in glavni vzrok vsega onega težkega nezadovoljstva, ki obstoja vsa ta leta in se je v dobi težke socijalne in gospodarske bede izoblikovalo celo v pojavih, ki bi se jih lahko označilo kot rušenje države in njenih temeljev. Tu sem spada hrvatsko vprašanje, tu sem spadajo trditve o samostojni bitnosti Vojvodine, tu sem spadajo tudi pozivi »Srbi na okup« ter pojav samoslovenstva. Da bi se dala decentralizacija na res pameten in dobro premišljen, tudi v finančnem oziru zdrav način provesti že davno, o tem ne bo dvomil nihče, saj nam ne manjka strokovnjakov, ki bi neglede na interese posameznih političnih oseb in strank izdelali točen načrt te decentralizacije in natančen vrstni red ukrepov, ki bi si morali slediti drug za drugim, da bi vsled spremembe upravnega sistema ne nastale nobene trzavice v državni upravi. Vse to bi se zgodilo, če bi imeli vsi res dobro voljo. Ta dobra volja pa obstoja le pri onih, ki niso v vladi in mine s trenutkom, ko prejdejo v vlado. Očividno nudi centralistično upravljanje države velike ugodnosti predstavnikom demokracije in jim omogoča učinkovitejše in doslednejše sprovajanje demokracije po lastnih nazorih in načrtih, kadar so na vladi.

Tako se pokaže na naravnost drastičen način iskrenost naše demokracije, ki je res pravi jugoslovenski patent, demokracije, ki se sprijazni tudi s toliko obsojano in preganjano centralizacijo, če in dokler odgovarja to interesom posameznikov in partij. I. C.

1836—1936.

Ob stoletnici „Ilirskih narodnih novin"

(Nadaljevanje in konec)

Tako so istega leta, ko so v Beogradu začele izhajati v državni štampariji Srbske novine, nekak uradni list, tudi v Zagrebu izšle **»Novine hrvatsko-slavonske-dalmatinske«** s prilogo »Danica«, ki pa so služile predvsem oni ilirski ideji, ki je takrat živela že v srcih mladine, kakor se je razvila pod vplivom slavistike in nazorov o slovanstvu, ko se je iz meglene nejasnosti pojavljala že izrazitejša podoba slovanskega sveta, združenega v materi Slaviji in razdeljenega v štiri velike skupine. Slovani so bili (razen Rusov, Srbov in Črnogorcev) narod brez lastnih držav, edino, kar jih je moglo družiti, je bil jezik in narodna kultura. Dočim so torej na Dunaju imeli s Slovani in novimi časopisi posebne politične namene, je mladina sanjala svoj sen o majki Slavi.

Gajev načrt je bil, da kulturno ali — če hočete politično — ujedini južne Slovane s pomočjo enotnega književnega jezika. Ta misel je bila sicer romantična — fantastična — a priča o veliki veri in volji mladine, ki se je bila v Zagrebu zbrala okoli ilirske ideje. Gaju je bilo takrat 27 let in večina njegovih sotrudnikov je bila v istih letih. Če bi bili realno in stvarno gledali na naše tedanje kulturne razmere, bi bili videli sledeče: V Srbiji se je ravnokar vršila velika borba med pristaši starega cerkvenega slovenosrbskega jezika in Vukovo reformo, ki je zahtevala narodni jezik v slovstvu in reformirano cirilico: po jeziku so se Srbi z Vukovo reformo približali Ilircem, glede pisave (cirilice) pa ni bilo upati, da bi jo opustili. Bolgari so bili šele v začetkih svojega literarnega in narodnega preporoda. Slovenci so že imeli slovstvo v svojem jeziku od Trubarja (od 1550), glede pisave pa so bili pravkar v hudi črkarski pravdi in je bilo upati, da se bodo približali skupnemu črkopisu (češkemu, ki ga je uvedel Gaj za Ilirce). A mladini se je zdelo, da smo vsi šele v začetkih in da se da še marsikaj zbližati in zenačiti ali celo izpremeniti, saj se je pri veliki preureditvi Evrope povsod opažala nekaka sinteza, združevanje, ujedinjevanje na podlagi sorodnosti in narodnosti. Glavni znak narodnosti pa je jezik. Šele pozneje ,ko je vihar l. 1848 odnesel romantiko in se je pokazal resnični obraz Evrope in prava podoba narodov, se je videlo, da uresničenje ilirske ideje ni bilo tako lahko mogoče, kakor se je to zdelo mladim navdušencem. A nekaj je vendarle ostalo: vera v edinstvo in v sorodnost in vera v potrebo tega edinstva in skupnosti, ako hočemo doseči skupne velike cilje. V tem smislu je bil sestavljen Gajev proglas na južne Slovane dne 5. decembra 1835. Pri pogledu na evropsko karto se je Gaju zdelo, da so južni Slovani lira na prsih Evrope. (To je oblika balkanskega polotoka). »Ta lira«, je pisal Gaj, »se je glasila v najbolj ugodnih in naravnih glasovih v davni preteklosti, ko so se še v mislih vetričnih gibale skladno zložene strune. A naenkrat se je dvignil strašen vihar od juga in zapada in potem grozna nevihta od vzhoda in severa. Strune so so odpele in ni bilo več sloge in milih glasov. **Ta lira Evrope je Ilirija, ki sloni na treh oglih, med Skadrom, Varno in Beljakom.** Odpete in nesložne strune na tej liri so: Koroška, Goriška, Istra, Kranjska, Štajerska, Hrvatska, Slavonija, Dalmacija, Dubrovnik, Bosna, Črna gora, Hercegovina, Srbija, Bolgarija in južna Ogrska. Kaj moremo sedaj, ko vsi vzdihujemo, po slogi, bolj želeti, nego da se na veliki liri Evrope zopet uberejo vse nesložne strune in da s sladkostjo svojih glasov proslave večno mladost sedeče devojke (Evrope). **Ali je mogoče misliti, da bomo kdaj ta cilj dosegli, dokler se vsaka struna posebej prilaga tujemu blagoglasju?** Prenehajmo vsak na svoji struni brenkati! Zložimo liro v eno soglasje, ker je tudi ona edina, dasi so tudi njene strune vsaka zase več ali manj oddaljene od prvotnega narodnega glasu. **Odprimo staro knjigo našega naroda. V nji so s slovanskim duhom zabilježeni nekdanji glasovi naše lire. Po njih zložimo v obnovljenem soglasju dragoceno liro Evrope. Ilirijo!** Kdor razume resnico in razloge te prispodobe, mora biti gotovo prepričan in preverjen o potrebi o eni izobraženi književnosti za vso Ilirijo.

V teh besedah je zapopadeno bistvo Gajevega in ilirskega programa in v tem duhu je z novim letom 1836. začela izhajati »Danica Ilirska« in »Ilirske nar. novine«.

Pohod mladine je bil velikega pomena za Hrvate, ki so s kulturnim delom začeli odbijati predrzne madžarske politične in kulturne zahteve. Vse pokrajine na jugu so začutile enotnost in željo po zedinjenju.

Ker so bile Gajeve »Ilirske narodne novine« edini list v narodnem duhu in jeziku na našem jugu, je bilo naravno, da so se ga oklenili vsi, ki so čutili narodno in hoteli govoriti o naših javnih zadevah. Zato so »Novine« segle tudi v slovenske dežele in imele tudi tu svoje dopisnike. Ako bi bila Ljubljana imela tedaj svoj slovenski list, bi se bile slovenske pokrajine združile najbrže okoli njega, tako pa so posebno Štajerci in Korošci z radostjo segli po zagrebških novinah, kar je bilo za čast naše narodne misli ob meji velikega pomena. Nastalo pa je s tem jezikovno vprašanje, ki se je rešilo naravno tako, kakor je zahtevala stvarnost: Gaj je sprejel štokavščino in se usmeril na vzhod, kjer leži večina srbohrvatskega sveta, kajkavci, oziroma Slovenci so morali torej misliti na svoje lastno središče. Zato je Smole l. 1838. snoval svojega »Ilirskega Merkurja«, ki mu je imel biti urednik Prešeren, in je le škoda, da se ta načrt ni uresničil. Tako smo šele l. 1843. prišli za Srbi in Hrvati s svojimi »Novicami« rokodelsko-kmetijskimi.

Namesto ene lire so se počasi zbirale štiri, da — če bo treba — zabrenkajo skupno pesem, a vsaka po svoje. Tako je namreč zapisano v zemlji, iz katere smo izrastli.

Ne židje, ne framazoni temveč nacijonalni heroji

Povojna Nemčija je postala vsled velike moralne depresije radi izgubljene vojne, o kateri so njeni predstavniki bili z gotovostjo prepričani, da jo bodo dobili, in pod pritiskom mirovnih pogodb torišče novih socijalnih, etičnih in političnih pokretov in smeri. Takoj v začetku so v njej prevladovale struje tretje, rdeče internacijonale, socijalna demokracija, nudizem in drugi elementi. Do prihoda Hitlerja se je nahajala Nemčija v velikem valovanju, takorekoč na pragu revolucije. Po izgubljeni vojni, po Noskeju in Ebertu so se vrstili Stresemann, Brüning, von Papen in Schleicher, toda država se je sukala kakor v začaranem krogu.

Hitler pomeni v zgodovini Reicha brez dvoma začetek popolnoma novega razdobja. Njegov klic so razumeli milijoni nemškega naroda in našel je odziva v njihovih dušah; zdramil jih je in spravil k zavesti in milijoni so šli za njim. Zaradi tega se pričenja s prihodom Hitlerja na politično pozornico nova doba nemške in svetovne zgodovine.

Ni stilistična fraza, marveč neizpodbitno dejstvo, da nemški narod ni spoznal v Hitlerju samo svojega vodje, marveč Mesijo božje previdnosti, ki naj ga povede iz kaosa na pot pravilnega razvoja, na pot moči, splošnega napredka in svetovnega ugleda, česar do tedaj v državi še ni bilo. Hitler se je spustil v borbo na življenje in smrt z močnimi nasprotnimi pokreti, ki so imeli dotlej v državi, politiki in gospodarstvu nemškega naroda vodilno vlogo.

Po vsem sodeč, je izšel Hitler iz te obupne, nikomur prizanašajoče borbe, v katero se je spustil s svojimi pogumnimi sodelavci na brezobziren način in z rigoroznimi metodami, kot zmagovalec. Hitler je zrušil in porazil tri velike sile, o katerih je bil prepričan, da so bile za njegov narod razdorne, ker so v njem uničevale prvobitne rasne odlike. Hitlerjev nacijonalizem je premagal rdečo internacijonalo — boljševizem, črno internacijonalo — klerikalizem in rumeno internacijonalo — Žide, lastnike zlata in kapitala. Po njegovem mnenju so bile te tri škodljive in brezobzirne sile, ki so zasledovale vedno cilj zrušiti družabni ustroj, podrediti si maso in vse pridobitve kulture in civilizacije preteklih stoletij, t. j. nacijonalnost, zakon, družino, etične principe, vero in družabni red, glavni razdorni elementi državne in nacijonalne moči.

Razumljivo je, da je zahtevala ta odkrita in brezobzirna borba velikanskih naporov, izčrpala velikanske moči ter terjala žrtev in odločnosti. In ta borba se še vedno nadaljuje, čeprav se po razmerju moči in uspehih dosedanje borbe že prilično lahko ugotovi, koga čaka zmaga. Zunanji svet vidi v Hitlerjevem pokretu močan, danes že uspel poskus osvoboditi državo vezi in dolžnosti, katere so ji naprtile mirovne pogodbe, in rešiti narod bremen, ki ga tlačijo in duše. Hitler ga je rešil reparacij in vojnih dolgov, priključil Saarsko ozemlje, do zob oborožil vso državo, gradi vojne ladje, snuje ogromno avijatiko, izdeluje nove »Berte« in strupene pline ter zahteva sedaj najodločneje povrnitev kolonij.

Po dosedanjih notranjih in zunanjih borbah in previranjih je videti, da Nemčija in nemški narod znova dvigata glavo in si pridobivata na svetovni pozornici znova eno izmed odločilnih vlog. Vse kaže, da je Hitlerju uspelo preprečiti padec Nemčije in da ne dovoli, da bi narod podlegel vplivu moskovskih rdečkarjev, jezuitskih črnorizcev in židovskega zlata. Bori se za zmago nad Staljinom, ki hoče poteptati, zrušiti in uničiti vse in proglasiti vlado proletarijata; bori se zoper Lojolo, ki si hoče vse podrediti in staviti v svojo službo; bori se zoper Rotšilda, ki hoče vse kupiti in si vse zasužnjiti. Nemški narodni socijalizem se bori zoper tri internacijonale: rdečo, črno in rumeno.

Popolnoma razumljivo in naravno je, da povzročata njegovo brezkompromisno stališče ter rigorozen način borbe in preganjanja pri vseh nasprotnikih ogorčene protinapade.

Narodna Odbrana bi še nadalje ostala tihi, čeprav zainteresirani opazovalec uporne Hitlerjeve borbe na treh bojiščih, borbe s tremi resnično zelo škodljivimi silami, toda valovi te borbe gredo tu in tam tudi preko struge in dosežejo tudi našo državo.

Čeprav morijo našo državo in naš narod kot vse druge države in narode na zemeljski površini še vedno velike skrbi današnjih neštevilnih kriz, ki nas stalno silijo misliti samo na to, kako se bomo v bodočnosti obdržali brez velikih pretresov in ohranili vse ono, kar smo si pridobili za ceno najdražje krvi, smo vendar hočeš nočeš prisiljeni brskati po preteklosti. Prisiljeni smo odpirati oči tistim, ki ne vidijo ali nočejo videti in popravljati stvari, ki so že zdavnaj znane vsemu svetu, samo ne ljudem v Reichu, katerim bi moralo biti po našem mnenju največ do tega, da spoznajo pravo resnico, če so v resnici nosilci in predstavniki ideologije nacijonalizma.

Hitlerjev pokret, ki dviga in brani svoj nacijonalizem, nima niti potrebe niti mu ne pristoja, da z blatom obmetava slične pokrete v svojem bližnjem ali daljnem sosedstvu.

Pred kratkem smo morali popravljati zablode nemškega časopisa »Berliner Monatshefte«, v katerem je hotel dati nekak zgodovinski ščitonosec in panegirik baje zasluženo priznanje nekemu avstro-ogrskemu diplomatu, sicer madžarskemu grofu, dasi se je takih oslovskih bedastoč otresala že sama črnožolta monarhija, ker je samovoljno izdeloval tako nerodne falzifikate, da se je kmalu ujel za vse štiri. Žal se mora Narodna Odbrana ponovno zavzeti za čast in ugled svoje države in naroda in svoje ideologije, katere sta se dotaknila dva pomembna lista Hitlerjeve Nemčije.

To sta dva najuglednejša lista v Nemčiji, »Völkischer Beobachter« v Berlinu in münchensko centralno glasilo narodno-socijalistične dijaške zveze »Die Bewegung«. Zlasti slednji je v eni izmed zadnjih številk natisnil članek pod naslovom: »Framazonstvo in židovstvo«. V tem članku se govori o vlogi, ki jo je igralo framazonstvo v preteklosti pri raznih narodih.

Narodna Odbrana razume stališče Hitlerjevega nacijonalnega socijalizma glede prostozidarstva in njegove vloge v političnih pokretih pri posameznih državah in narodih. S popolno pravico ga lahko obsoja ali odobrava. Toda Narodna Odbrana, ki mora kot nacijonalen pokret pravtako braniti rasne odlike svojega naroda, ima popolno pravico zahtevati od hitlerijanskega pokreta in hitlerijanske mladine, da pozna vsaj najosnovnejše obrise delovanja, vsaj osnovna načela organizacije Narodne Odbrane v nedavni preteklosti, zaradi katere je po trditvah avstro-ogrskih fabrikantov zgodovine izbruhnila velika evropska in svetovna vojna.

Kakor je nastal Hitlerjev pokret v težkem, za državo nevarnem času, tako je tudi Narodna Odbrana nastala v dneh, ki so bili najtežji za srbski narod. Nihče je ni namenoma ustvarjal, nastala je sama od sebe, pojavila se je hipoma, spontano, kot energičen protest milijonov, protest vsega naroda proti neprestanim osvajalnim zahtevam črnožolte habsburške politike in njenih podrepnikov, različnih Hetzendorfov, Potiorekov, Sarkotićev, Berksowov, Lazarinijev i. dr.

Nočemo se spuščati v to, kar trdi »Völkischer Beobachter«: ali je bila oslabitev Nemčije v interesu židovstva, ker mu je pretila od nje največja nevarnost; nočemo ugotavljati, če in koliko je pravilno, da je k izbruhu velike svetovne vojne precej pripomoglo prostozidarstvo, ker je razburkalo nacijonalne strasti različnih narodov; povdariti pa hočemo, da je znano in za vse čase ugotovljeno in dokumentarično dokazano to, kar se ne da z nikako dialektiko, z nikakimi novimi dokumenti ovreči, namreč: kdo so pravi krivci svetovne vojne. Pri dokazih J. Jovanovića, N. Pašića, M. Spalajkovića in neštevilnih inozemskih piscev, angleških, francoskih, ruskih, italijanskih in celo nemških zgodovinarjev, je to vprašanje postalo brezpredmetno in popolnoma likvidirano.

Toda Narodna Odbrana ne more pod nobenim pogojem dopustiti, da se v nemško javno mnenje vtihotapljajo nerazumljive, naravnost piramidalne neresnice, ki škodujejo ugledu pokreta samega kakor tudi njegovemu vodji. Če je hitlerijanskemu pokretu kaj do resnice, mora najti tudi pot, da pride do nje. Saj se mora gotovo ves jugoslovenski narod naravnost zgražati, ko bere v nacijonalnem nemškem listu »Völkischer Beobachter« dobesedno takole: »Splošno znano je, da je bil morilec avstrijskega prestolonaslednika nadvojvode Franca Ferdinanda in njegove soproge Žid in framazon, to je prostozidar Gabrijele Princip. On je z vsemi svojimi tovariši in sodelavci pripadal zloglasni jugovzhodno evropski organizaciji »Narodna Odbrana« (»Črna roka«), tajnemu beograjskemu udruženju, ki je bilo kakor vsa druga tajna društva balkanskih držav v najtesnejši zvezi z Rimom in Parizom; tudi danes niso vsa ta društva nič drugega, kakor podružnice velikega Orijenta v Parizu«... To (v točnem prevodu) je dobesedno napisalo in zapečatilo pred kratkim glavno hitlerijansko glasilo narodno-socijalističnega pokreta.

Narodna Odbrana se niti ne misli braniti pred napadi, ki prehajajo v območje skrajno otročjih brezpomembnosti in neumnosti, mora pa ugotoviti, da je njihov glavni izvor verjetno prav na tisti strani, zoper katero se je vzdignil ves hitlerjanski nacijonalno-socijalistični pokret.

Še nekaj, kar je najvažnejše. Najodločneje je treba vstati v obrambo mladih pobornikov za osvobojenje in uedinjenje. Vstati proti nepremišljenim in gnusnim žalitvam Gavrila Principa, Bogdana Žerajića, Danila Ilića, Miška Jovanovića, Trifka Grabeža, Jukića in vseh tistih divnih in nesmrtnih plejad srbskih in hrvatskih omladincev, vizijonarjev in sanjarjev, cveta kmečkih, kočarskih otrok, ki so vsi od prvega do zadnjega, kot sinovi svojih golih hribov z dvignjeno glavo, z upornim posmehom v očeh in s pesmijo na ustih umirali na vešalih, po avstro-ogrskih temnicah in kazematih, in za katere so vsi hribi, vse vreče in tovori zlata prelahki, da bi jih mogli odtehtati.

(Iz glavnega glasila »Narodne Odbrane«)

O nacijonalizaciji podjetij

Značilna ustanovitev tvrdke Ljudevit Marx, tovarne lakov d. d. v Domžalah

Živimo v dobi velike gospodarske krize, ki zadaja občutne rane vsemu našemu gospodarskemu življenju in povzroča mrtvilo in stagnacijo na vseh področjih gospodarske delavnosti. Iščemo sicer lekov in izhoda iz te težke krize in si zlasti prizadevamo, da bi našemu človeku nudili možnost zaslužiti si vsaj skromni vsakdanji kruh, toda težka je ta borba. Kajti priznati je treba, da je še danes v raznih naših gospodarskih podjetjih nebroj tujih ljudi, ki našemu delavcu in nameščencu odjedajo kruh, in to le vsled tega, ker smo ob ustanovitvi svoje svobodne države na tako značilen način »nacionalizirali« in ustanavljali številna gospodarska podjetja.

Danes hočemo iznesti nekaj kritičnih pripomb v ustanovitvi tvrdke Ljudevit Marx, tovarne lakov d. d. v Domžalah, ki nudi glede ustanovitvenega postopka in načina edinstven primer in vzbuja ravno vsled teh posebnih značilnosti še vedno živahno zanimanje v vrstah naših gospodarskih krogov.

Znani afriški raziskovalec dr. Hugo Bernatzik je leta 1924. ustanovil v Jugoslaviji gospodarsko podjetje v obliki delniške družbe z delniško glavnico 4,000.000 dinarjev in to pod juridičnim vodstvom g. dr. Iva Benkoviča, odvetnika v Ljubljani, ki je tudi sam aktivno sodeloval pri ustanovitvi družbe in kot tak prevzel tudi važno nalogo: doprinesti pri oblastvu dokaz, da je večina delniške glavnice v jugoslovenskih rokah.

Ta naloga seveda ni bila lahka, kajti doktor Hugo Bernatzik je nastopal le kot pooblaščenec slovite avstrijske firme Ludvig Marx v Gaadnu, ki je po razpadu stare monarhije izgubila velik del svojih odjemalcev in ji je njena prosperiteta znatno padla tudi vsled inflacije in izrednega razvrednotenja avstrijske krone.

Ta dejstva so dovedla firmo L. Marx v Gaadnu do razmišljanja, da bi bilo dobro ustanoviti v nasledstvenih državah posestrimske družbe.

V teh razmerah je firma L. Marx v Gaadnu naročila dr. Hugu Bernatziku, da naj ustanovi v Jugoslaviji delniško družbo, pri tem pa naglašala, **da za ustanovitev sicer nima potrebne gotovine, da pa podeli novo snujoči se družbi blagohotno pravico** na uporabo pridevka »Ludvig Marx« in da bo skrbela tudi za oživitev starega kroga odjemalcev. Izrecno je firma L. Marx izjavila, da je na ustanovitvi zainteresirana le za slučaj, da dobi ona večino delnic **brez vsakih investicij v gotovini.**

Dr. Hugo Bernatzik na delu...

Po sprejemu te naloge se je dr. Hugo Bernatzik podal takoj na delo; ustanovil je posestrimski družbi v ČSR in na Madžarskem in potom časopisnih inseratov iskal primerno zemljišče za ustanovitev industrijskega obrata v Jugoslaviji. Oglasil se je dr. Ivo Benkovič, ki je ponudil v imenu svojega svaka Senice Josipa realiteto v Domžalah. S tem je bila vzpostavljena zveza med dr. Hugom Bernatzikom in dr. Ivom Benkovičem, ki je bil o priliki podpisa otvoritvene bilance — ta je izkazala samo 4,000.000 dinarjev glavnice namesto z upoštevanjem ažija 8,400.000 dinarjev — točno obveščen o pravem stanju stvari in zlasti tudi o tem, da firma L. Marx za ustanovitev ni ničesar investirala v gotovini in da ima na ustanovitvi interes le za primer, da se ji brez vsakih investicij v gotovini brezpogojno zasigura večina. Dr. Hugo Bernatzik je tudi izjavil, da je, če se posreči ustanovitev družbe, pripravljen kupiti zemljišče Senice Josipa v Domžalah.

Težava je bila v tem, da je bilo treba pri oblastvu izkazati, da je večina delnic v jugoslovenskih rokah, ker bi sicer po veljavnih zakonitih predpisih za ustanovitev družbe ne bilo mogoče izdati potrebnega dovoljenja.

Dr. Ivo Benkovič odstranjuje ovire...

Po razmotritvi celotnega položaja je prišel dr. Ivo Benkovič takoj na misel, naj bi se ustanovil formelni ustanovitveni odbor, kar se je tudi zgodilo in so bili v posledici tega oblastvu prijavljeni kot ustanovitelji: Standard oljarne, d. z o. z. v Medvodah, ki so prevzele od skupnih 80.000 delnic 15.000 komadov, dr. Ivo Benkovič sam, ki je prevzel 20.000 komadov, njegov svak Senica Josip iz Domžal, ki je prevzel 20.000 komadov ter končno firma L. Marx v Gaadnu, ki je prevzela tudi 20.000 delnic.

Te skupine so figurirale napram našim oblastvom kot koncesijonarji s polno zakonsko odgovornostjo, vplačilo nominalnega zneska pa je bilo izkazano s potrdilom neke avstrijske banke, da je delniška glavnica tamkaj vplačana.

Označeni štirje koncesijonarji pa so bili napram oblastvu le formelno označeni kot ustanovitelji in tudi niso vplačali vpisane glavnice, ker so vplačilo v Avstriji izvršile druge osebe, ne pa koncesijonarji.

Šele po oblastveni odobritvi za ustanovitev je tudi dr. Hugo Brnatzik pristopil k pravnemu finansiranju družbe, ki je obstojalo v tem, da se je od 80.000 delnic po nominalni vrednosti 50 Din prodalo 33.637 delnic z ažijem po 60 Din torej po kurzu 110 Din, dočim je kasirala ostanek delnic t. j. 46.363 komadov torej večino firma Ludvig Marx — Gaaden skupaj z dr. Bernatzikom kot dobiček.

Ta svoj uspeh je dr. Hugo Bernatzik sporočil firmi L. Marx s posebnim dopisom, ki se glasi:

»Ko je jugoslovenska delniška emisija razen malega zneska podpisana, **vam izročamo nominale 2,318.150 Din delnic Ludvig Marx, tovarne lakov d. d. v Domžalah kot preostali dobiček.«** Od tega »dobička« je bil nagrajen tudi dr. Hugo Bernatzik s paketom 17.679 delnic, ki pa mu jih je začela skupina Marx kmalu osporavati.

Značilno je, da skupina Marx od celotnega števila 80.000 delnic stvarno ni podpisala niti 10.000 delnic, torej niti ene osmine, a je kljub temu dosegla v družbi večino in postala tako v njej neomejena gospodarica, saj je s posredovanjem dr. Huga Bernatzika **prodala** onih 33.637 delnic na podlagi prospekta, ki ga je odobril dr. Ivo Benkovič.

Iz tega sledi, da je dobila firma Ludvig Marx v Gaadnu pri ustanovitvi delniške družbe v Domžalah z delniško glavnico 4,000.000 Din kot **»preostali dobiček«** 2 milijona 318.150 Din, torej dobiček, ki znaša več nego 50% delniške glavnice, pa je dr. Benkovič kljub temu 30. oktobra 1931 pri sodišču na Brdu izpovedal, da je firma Marx mnogo investirala!

Ustanovitev firme L. Marx d. d. Domžale je torej klasičen primer, kako so se pri nas ustanavljale »nacionalne« firme, in to tudi tedaj, če so pri teh ustanavljanjih sodelovali domači pravniki in gospodarstveniki. Povsem razumljivo vladajo še danes vsled nastalega položaja med večinsko in manjšinsko skupino v delniški družbi občutna trenja, o katerih bomo še kasneje obširneje spregovorili.

Karađorđe

V zgodovini Jugoslovenov in v njihovi borbi za osvobojenje in uedinjenje se dviga veličastni in ponosni lik pradeda naše narodne kraljevske rodovine, borca proti nasilju turških zatiralcev in delavca za osvobojenje in uedinjenje vseh Jugoslovenov.

V čistem srcu divne Šumadije, v neposrednem stiku z zemljo, na kateri stoji Oplenac, sveti hram našega naroda, je bil v Orašju dne 15. februarja 1804 izbran Karadjordje Petrović za voditelja majhnega števila predstavnikov srbskih upornikov v boju proti turškemu nasilju, cvet kremenitih ljudi, ki so zanetili upor preprostega srbskega ljudstva po vsej njegovi ožji domovini. Iz nasilja, ki so ga od leta 1801. počenjali turški janičarji nad srbskim ljudstvom, je s sestankom v Orašju **nastal pokret, ki je proglasivši Karadjordja za prvega narodnega voditelja postal mogočen in vzgleden primer v zgodovini borbe za našo narodno državo.** S tem zgodovinskim dogodkom se je jasno začrtala pot srbskega dela našega naroda, pot k delu za osvobojenje vseh Jugoslovenov, saj je že leta 1807. Karadjordje, ki tega velikega smotra ni prezrl, pisal Napoleonu Velikemu pismo, v katerem pravi, da upor, katerega je započel, ni samo upor srbskega ljudstva proti turškemu nasilju, temveč je to začetek borbe za osvobojenje vseh Jugoslovenov. Takole nekako pravi: »Dvignili smo se proti Turkom, da bi se rešili njihovega suženjstva in si ponovno priborili svojo državo in svojo svobodo. **A borili se ne bomo le zase, marveč tudi za ostale Slovane, ki so pod žezlom sultana in dunajskega cesarja«.** Ob neki drugi priliki pa piše prav tako Napoleonu: **»Tudi naši bratje, ki žive v Bosni, Hercegovini in pod Madžari, bodo šli po naših potih«.**

Tako je mislil ta veliki mož, borec in idealni delavec za jugoslovensko idejo, mož, ki ga je dala tista Šumadija, ki je imela v zgodovini borb za naše osvobojenje in uedinjenje veliko, da, največjo vlogo. Dasi Karadjordjev ustanak ni mogel za trajno doseči tistega uspeha, ki si ga je bil zastavil, je kljub padcu Srbije ideja, ki jo je visoko dvignil na svoj prapor Vožd Karadjordje, zaorala globoke brazde v vsem jugoslovenskem narodu in prekalila srca vseh, tako narodnih veljakov kakor vsega naroda sploh. **Karadjordje, ki je kot lokalni šumadijski veljak na podlagi ideje edinstva začel borbo za integralno jugoslovenstvo in popolno uedinjenje vseh Jugoslovenov, je bil predhodnik vseh tistih kasnejših generacij 19. in začetka 20. stoletja,** ki so **s svojo borbenostjo in s svojim velikim idealizmom krčile ostro pot k narodnemu osvobojenju in uedinjenju.**

Ko so 15. februarja 1933. v Orašju dvignili novo šolo in kapelico v spomin na zgodovinski Karadjordjev ustanak, je tudi blagopokojni Viteški kralj Aleksander I. Uedinitelj s svojimi besedami, v katerih je poudarjal idejo narodnega in državnega edinstva in opozarjal na zgodovinske momente našega naroda, podčrtal veliko delo svojega vzornega pradeda. V svojem govoru na vrle Šumadince je med drugim dejal: »Naša borba, določena in začeta tukaj na tem mestu na sestanku leta 1804., ki se je vodila za srbsko osvobojenje in uedinjenje, spremenjena 1914. iz ožje srbske borbe v jugoslovensko, po obširnosti tega zamaha in po sili tega poleta, se je zlila v poteku svetovne vojne v skupne napore vseh jugoslovenskih rodoljubov, ki so, Bogu bodi hvala, končno kronani z uspehom: ustvarjenjem in uedinjenjem velike in močne kraljevine Jugoslavije... **Naj ta vaš skromni spomenik spominja, skozi koliko krvavih bitk smo morali od leta 1804. do popolnega ustvarjenja jugoslovenskega državnega in narodnega edinstva, in s tem naj vas ta spomenik stalno poučuje, s koliko gorečnostjo in odločnostjo moramo čuvati naše edinstvo pred vsakim, pa naj bo to kdorkoli!«**

Slava velikemu Voždu!

KUPUJ DOMAČE BLAGO

ODMEV Z VPRAŠANJEM!

Kaj bi rekel »Slovenec«, če bi sodili ves naš duhovniški stan po moralnih deliktih nekaterih duhovnikov, ki se tačas obravnavajo na sodišču! ***Učitelj.***

PO NAŠI ZEMLJI

V slovo g. gen. direktorju Cugmusu

Aprila bodo potekla tri leta, ko se je vrnil v svojo ožjo domovino g. Cugmus Josif, da prevzame vodstvo direkcije državnih železnic v Ljubljani. Mirno in tiho je prišel, široka javnost sploh ni opazila njegovega prihoda. Temu se ni bilo čuditi, saj je g. Cugmus že leta 1912. zapustil svojo ožjo domovino in šel v svobodno kraljevino Srbijo. Ni se mu dalo dihati v ozkih sponah črnožoltega dvoglavega orla, zahotelo se mu je svobode in borbe. Oboje je iskal v Beogradu kralja Petra I Osvoboditelja, oboje je tam tudi našel. Z dušo in telesom se je posvetil svoji novi domovini, z dušo in telesom se je posvetil misiji osvobojenja in ujedinjenja vseh Jugoslovenov, ki so ji že takrat služili najboljši sinovi jugoslovenskega naroda. Vsled tega je vstopil g. Cugmus že v letu 1912. v predvojno Narodno Odbrano, ki je zbirala v

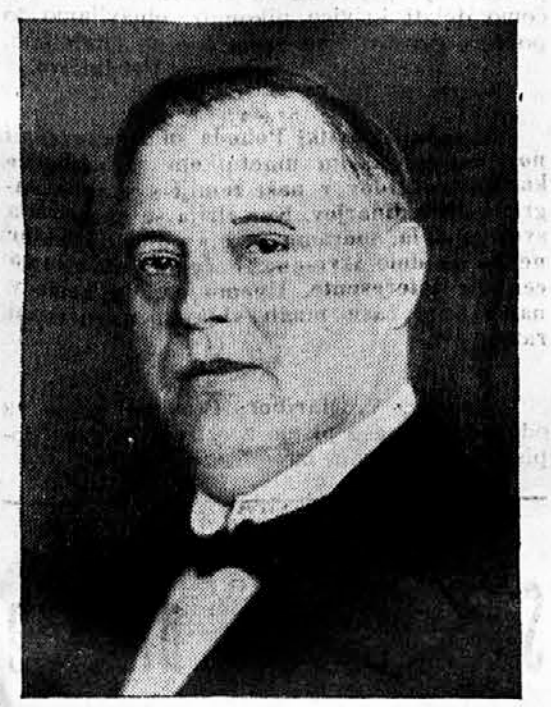

svojih vrstah glavne pobornike jugoslovenskega nacijonalizma. Ob izbruhu svetovne vojne je zagrabil prostovoljno za puško in se boril, dokler ni bil ujet od Bulgarov in dokler ga niso Bulgari kot »avstrijskega dezerterja« izročili avstrijski vojaški justici, ki ga je obsodila kot veleizdajalca na smrt. V ječah ljubljanskega gradu je čakal na svojo zadnjo uro, pričakal pa je svobodo in ujedinjenje. Vrnil se je takoj zopet v Beograd ter se posvetil z vso svojo vestnostjo in sposobnostjo delu za ureditev in obnovo naših železnic. Nikjer ni stopal v ospredje, izogibal se je političnim borbam, živel je le svojemu poklicu in svoji družini. In tako ni čudno, če je bil g. Cugmus sicer dobro znan in visoko cenjen med brati Srbi in v Beogradu, ni ga pa poznala ožja domovina. Spoznala ga je šele po aprilu 1933, ko se je vrnil v Ljubljano. Tudi tu je živel mirno in rezervirano, nastopal je v širši javnosti le toliko, kolikor mu je to nalagala reprezentančna dolžnost, pa vendar je postalo ime Cugmus prav kmalu popularno in visoko spoštovano. Vsi so se zavedali, da je g. direktor Cugmus mož dela in značaja, ki stoji visoko nad dogodki naše tako ogabne dnevne politike in služi domovini z vestnim in objektivnim izvrševanjem svoje odgovorne službe.

Dne 4. februarja 1936 je izročil funkcije direktorja drž. železnic v Ljubljani svojemu nasledniku, dne 17. februarja 1936 zvečer se je odpeljal s svojo družico v Beograd, da nastopi še odgovornejše mesto pomočnika generalnega direktorja drž. železnic. Grandiozna manifestacija, ki so mu jo priredili njegovi stanovski tovariši-železničarji 15. februarja 1936 na Taboru, mu je pokazala, kako so ga vzljubili njegovi stanovski tovariši in kako globoko se je zasidrala njegova osebnost v srcih onih železničarjev, katere je v svojem poslovilnem govoru on sam označil kot šesto jugoslovensko armijo, ki zna in bo vedno znala izvrševati oporoko blagopokojnega kralja »Čuvajmo Jugoslavijo!« In slednjič slovo na ljubljanskem kolodvoru! Godba in petje, nebroj cvetja in poln peron resničnih prijateljev, ki so le s težkim srcem jemali slovo.

Tudi Narodna Odbrana je priredila 13. februarja 1936 intimno odhodnico svojemu izvršilnemu članu in članu Oblastnega odbora ljubljanskega br. Cugmusu Josifu. Skromna je bila ta odhodnica, zato pa tembolj iskrena in občutena. In prav gotovo je tudi ta odhodnica pokazala sedanjemu generalnemu direktorju Cugmusu, da zapušča v Ljubljani in v dravski banovini ogromno število prijateljev, ki ga ne bodo nikdar pozabili, ker občutijo mnogo pretežko ono vrzel, ki je nastala z njegovim odhodom. Tolaži jih zavest, da ostane g. Cugmus Josif tudi na svojem novem, še odgovornejšem službenem mestu to, kar je bil vse svoje življenje in kar je dokazal z dejanji, iskren in požrtvovalen jugoslovenski nacijonalist, ki bo tudi v bodoče posvečal vse svoje velike sposobnosti le delu za prospeh naroda in države in poglobitvi onega jugoslovenskega državnega in narodnega edinstva, brez katerega narodu in državi ni obstoja.

Odbranašu, generalnemu direktorju Cugmusu Josifu v imenu vseh jugoslovenskih nacijonalistov — **Oblastni odbor NO v Ljubljani.**

MALO SPOMINA

Ko je 6. januarja 1929 blagopokojni Kralj imenoval prvo kraljevsko vlado, je v nagovoru na člane te nove vlade izjavil med drugim tudi sledeče: »Vsak uradnik, ki posluje pravilno, mora imeti občutek varnosti in vedeti, da dobi pri Vas resnično zaščito, če vrši vdano in vestno, ekspeditivno in pošteno svojo službo.« Že iz teh besed blagopokojnega Kralja izhaja, da je bil eden glavnih povodov Njegovega odločnega ukrepa od 6. jan. 1929 ravno obupno stanje dotedanje državne uprave, stanje, ki se je odražalo na zunaj zlasti v tem, da je vsak režim premetaval uradništvo le s stališča partizanstva in partizanske pripadnosti. Uradnik je bil lahko vesten in pošten ter vršil vdano in ekspeditivno svojo službo, moral je pa imeti v žepu legitimacije vsaj 3 partij, če je hotel preprečiti svoje in svoje družine romanje iz kraja v kraj. In kljub vsej svoji vestnosti je moral vedno pravočasno zagrabiti pravo legitimacijo in jo pokazati pravim ljudem, če se je hotel obdržati. Kdor pa je hotel napredovati, ta se je že moral zateči do raznih stricev in kumov, kajti sicer ga je preskočil kak mnogo mlajši in nesposobnejši. Kako porazno je moralo vse to vplivati na uradništvo, o tem ni treba govoriti, ustvaril se je sistem podrepništva, petolizništva in protekcije, ki je povzročil popolen kaos v naši upravi.

Kako se je oddahnilo dobro in vestno uradništvo, ko je čitalo gorenje besede svojega ljubljenega vladarja. Konec je partizanskih legitimacij, konec protekcijonizma in sramotnega poniževanja, delo in sposobnost bosta odločala v bodoče! In tako se je zgodilo.

ZVIŠANJE POSLANSKIH DNEVNIC!

17. februarja je bil sprejet soglasen sklep administrativnega odbora Narodne skupščine, da se nar. poslancem zvišajo njihove dnevnice od 200 na 250 dinarjev, kar znaša mesečno 1500 dinarjev več kot doslej. Ta razlika se bo izplačala od julija 1935 dalje. Poleg tega pa dobi vsak poslanec še 5000 dinarjev kot prispevek za zimo. Poslanske dnevnice znašajo torej sedaj mesečno 7500 dinarjev. Te dni bodo prinesli gospodje poslanci domov izplačano razliko in prispevek za zimo v skupnem znesku 17.000 dinarjev.

Po časopisnih vesteh je naval na skupščinsko blagajno zelo velik, kar je povsem razumljivo. Skupščinska blagajna bo te dni torej izplačala poslancem 5,372.000 dinarjev.

BREZPOSELNOST V NAŠI DRŽAVI!

Središnja uprava za posredovanje dela izkazuje 1. 2. t. l. še 28.690 brezposelnih. Januarja je prejelo 19.328 brezposelnih podporo v znesku 2,035.912 dinarjev, ali povprečno na osebo okoli 105 dinarjev mesečno.

IZVOZ NAJ SE PREPREČI?

Že 7. februarja t. l. so imeli predstavniki usnjarske industrije v Celju konferenco, katere rezultat je bil — odposlana brzojavna predstavka na trgovinskega ministra. Ti gospodje so ugotovili, da je položaj usnjarske industrije v Sloveniji nevzdržen zato, ker Nemčija kupuje naše surove kože ter nam prodaja svoje predelane. Zato naj bi se **prepovedalo izvoz naših surovih telečjih in govejih kož** in istočasno tudi **uvoz izdelanega govejega in telečjega usnja vseh vrst.**

Tako torej gospodje! Prepovedati je, da bi inozemec kupoval po pošteni ceni naše surove kože, da bi jih sami dobili v roke ceneje. Kmet naj pa bo spet tepen. Če že razumemo, da je treba zajeziti dumping z zvišano carino (in nikakor s popolno uvozno prepovedjo), pa ne moremo dojeti, da se sploh kdo upa zahtevati od najvišjega predstavnika naše trgovinske politike, da prepreči izvoz našega blaga zato, da bo njega cena doma padla. To pa je že vendar malo preveč predrzno.

Kakor nam je v zadoščenje, da je velik del usnjarske industrije vsaj v Sloveniji še v naših, arijskih rokah, tako vemo, da so nakupovalci in prodajalci surovih kož vsepovprek in menda brez izjeme pravoverni. Ti zadnji se pri pospešenem izvozu kož smejijo v pest in štejejo svoj »rabat«.

Usnjarski industrijalci naj bi predložili treznejše predloge, kmet pa — in mesar kot prva prodajalca surovih kož, naj bi ustanovila tozadevno prodajno eksportno zadrugo in izločila prekupčevalce.

SAMOPOMOČ

Obupne gospodarske prilike so dovedle našega kmeta do tega, da je pričel skrbeti za svojevrstno organizacijo prodaje živine in svojih ostalih pridelkov. Na sejmih so postavili može, ki znajo pravilno oceniti razstavljeno blago in določijo cene. Pod to ceno ne sme nihče prodajati.

Kmetje se določb teh svojih zaupnikov dosledno drže, če tudi se izpostavijo nevarnosti, da ne prodajo ničesar. Ta doslednost pa je tudi zlomila strahotno odiranje kupcev, ki so bedo ljudstva izrabljali za polnjenje svojih žepov.

Iz raznih krajev nam prihajajo poročila o tem pokretu kmeta, ki ga moramo le pozdraviti. Zadnji čas je, da se napravi konec brezvestnemu odiranju nekaterih prekupčevalcev, od katerega ni imel koristi nihče drugi, kot le taki prekupčevalci sami. In ako oblast ne zna ukrepov, ki bi zaščitili široke sloje našega naroda, naj si narod pomaga sam. Mi se zavedamo, da mora brezpogojno slediti propasti enega stanu propast drugega. Saj smo imeli priliko videti, kako občutno so bili prizadeti vsi stanovi od trgovca do kmeta vsled obubožanja uradniškega stanu. Še v večji meri se še danes kažejo posledice obubožanja našega kmeta v vseh drugih stanovih.

ŽOLČNI KOTIČEK

PROŠNJA

Urednik »Žolčnega kotička« prav lepo prosi najditelja tistega dela »Žolčnega kotička« zadnje številke »Pohoda«, ki se je izgubil na poti od cenzorja do tiskarne, da ga pridrži za sebe, ker je za priobčenje začasno »neporaben«.

ZAPOZNELI PTIČ

V zvezi z našim razpisom nagrade 2000 Din za fotografijo Žida-težaka nam pošiljajo pričujočo sliko znanega hrvatskega (seveda čistokrvnega) politika. Priznavamo, da je politično delo med brati Hrvati težaško delo, tudi nismo v dvomih glede porekla slikanega in je slika torej izpolnila vse pogoje našega razpisa. Žal pa nam je bila poslana po določenem terminu in ji ne moremo več prisoditi nagrade.

ŠE EN DOKAZ

Ob priliki 7odstotne redukcije uradniških plač je g. finančni minister izjavil, da so cene življenjskim potrebščinam toliko padle, da so draginjske doklade državnih uradnikov danes sploh neupravičene.

V podkrepitev te trditve so si gospodje poslanci soglasno zvišali svoje dnevnice od Din 200·— na Din 250·— in si nakazali povrh tega še Din 5.000·— podpore za zimo. Razumljivo se razlika izplača od julija 1935 dalje.

DRUGA ZAUPNICA

Ker smo čuli, da je bil dr. Marušič Drago, ban s pokojnino, nekdanji minister brez pokojnine in senator s primerno plačo, užaljen, da smo prvi vzorec naših zaupnic poklonili bivšemu ministru in stalnemu ministrskemu kandidatu g. Puclju Ivanu, popravljamo zamujeno in priobčujemo načrt njemu namenjene zaupnice:

Celokupno prebivalstvo Dravske banovine, zbrano v svojih domovih pri praznih skledah in na mrzlih zapečkih, izraža popolno udanost in brezpogojno pokorščino Vam, Ljudski ban I in komaj čaka, da se vrnete, če ne na mesto ministra, pa vsaj na mesto bana. Pooblaščamo Vas, da nastopate povsod kot predstavnik najmanj 90 odstotkov prebivalstva Dravske banovine, saj je Vaša zasluga, da se je ta ogromna večina prebivalstva odrekla vsem svojim prejšnjim separatističnim in plemenskim zablodam ter šla za Vami kot ponosnim zastavonošem v jugoslovenski tabor. Vaša zasluga je, da ste iztrebili klerikalizem iz naših dolin in gora, ki sijejo danes le po Vaši zaslugi tako blesteče pod žarki jugoslovenskega solnca. Vi ste pregnali jato vran, ki je zakrivala to solnce do onega srečnega dneva, ko ste se vsedli v banski avto in napravili turnejo po naši divni ožji domovini, ki komaj čaka, da Vas zopet pričaka in stisne v prav zadušujoč objem.

Posebno zahvalo Vam je dolžno še prebivalstvo iz kočevskega in lendavskega sreza radi tako posrečene komasacije občin, prebivalstvo lendavskega sreza pa tudi radi tako posrečene kolonizacije. Predvsem pa govori za Vas 5. maj 1935, na katerega ne bomo nikdar pozabili, saj je bil to najsrečnejši dan jugoslovenskih Slovencev, odkar živimo v Jugoslaviji. Kot predstavnik vsega našega naroda ste imeli pooblastilo, da ste zbirali kandidate in določili, kdo naj bo izvoljen. Če nikdar prej, ste ta dan dokazali pred vsem svetom svojo veliko razboritost in le tej Vaši razboritosti se imamo zahvaliti, da smo dobili v resnici ljudske zastopnike v našo Narodno skupščino. Vsled tega izjavljamo, da v bodoče sploh ne bomo šli na volitve, če jih ne boste vodili Vi in da je že v naprej propadel vsak kandidat, ki ga ne boste postavili Vi, kajti samo Vi ste sposobni presojati resnično vrednost in iskrenost ljudi. Za Kumom se bliska, JNS vstaja, Vi greste, v njo mi pa za Vami.

Ves slovenski narod od Urala do Triglava.

POMEMBNA OBLETNICA

Gospod dr. Drago Marušič, minister v p. je te dni v družbi gg. dr. Dinka Puca, bivšega bana in Ivana Puclja, ministra v p., ter še nekaterih drugih ožjih prijateljev proslavil obletnico diplomatskih razgovorov s takratnimi letoviščarji na otoku Hvaru. Izmenjale so se napitnice, v katerih se je soglasno ugotovila pravilnost takratne politike in točnega ocenjevanja položaja v Sloveniji.

Iz taktičnih razlogov pa se je soglasno sklenilo o proslavi te pomembne obletnice v javnosti molčati.

OZNANILO

Vsem prijateljem, znancem in sorodnikom sporočamo tužno vest, da je naš dragi tovariš »Prelom« po daljšem bolehanju mirno in vdan v svojo usodo zaspal. Prosimo tihega sožalja.

»Zakaj ne pade sneg?«

»Zato, da je Slovenija tudi iz ptičje perspektive črna.«

SUROGATI

Surogat ali nadomestek je beseda, ki večini onih, ki so preživeli vojno, spravi mravljince v hrbet. Upravičeno ali neupravičeno, to je druga stvar. Dejstvo pa je, da še danes veliko ljudi razume pod surogatom za kavo pražene in mlete majske hrošče. Pa tudi drugi surogati ne vzbujajo prijetnih spominov.

Da je Italija v vojnem stanju, dokazuje najbolj uvedba in obilna uporaba surogatov za vse ono, kar Italijani sami nimajo v svoji zemlji. Pri tem pa so tako temeljiti, da uvajajo surogate ne-le za telesne potrebščine, ampak celo za duševne. Tako n. pr. so uvedli sedaj celo za Lurško mamko božjo, ki se nahaja v Franciji, surogat — loreško božjo pot. Vse božjepotnike, ki so potrebni Lurda, bodo poslali v Loreto.

Ta doslednost je vsekakor zanimiva. Še bolj pa bo postala zanimiva, ko bomo imeli priliko opazovati letošnjo božjepotno propagando širom sveta, in zakaj se bodo odločili naši cerkveni možje. Za original-Lurd, ali surogat — Loreto!

IZ KNJIŽEVNEGA TRGA

Zadnjič napovedana knjiga dr. Zajca »Od dr. Žerjava do mene« je izdelana v svojem prvem delu, ker je avtor nekoliko zastal in ne ve, kje in kako bi zaključil. Vsled tega bo izšla zaenkrat le prva polovica tega dela, druga pa, ko bo boljše vreme. Obetajo se pa še druga dela:

Dr. Marušič Drago pripravlja knjigo z naslovom »Politične bolezni in pridobivanje«. Predgovor bo napisal po lastnih doživljajih g. dr. Novačan, svoje izjave pa bodo priključili številni udani in hvaležni pridobljenci.

Dr. Puc Dinko piše o temi »Politika doslednih stranskokov«. V njej bo ta priljubljeni politik na podlagi lastnih doživljajev in izkušenj dokazal, da se v politiki z doslednostjo in idealizmom ne dajo doseči uspehi.

NAIVNO VPRAŠANJE

Ker nam niso na razpolago vsi tisti informativni viri kot »Slovencu«, ga vljudno vprašamo:

»Kdaj misli, da bo konec njegovega obrekovanja, psovanja in blatenja, ali je mnenja, da bo stavba postavljena na te temelje kaj dolgo časa držala in — kedaj nas misli tožiti za to vprašanje?«

VENDAR ENKRAT

Jugoslovenstvo zmaguje na vsej črti. Doslej izolirani smo odprli tudi Slovenci svoja vrata bratom iz juga. Da pa ne bo drenja, smo jih odprli zaenkrat le bratom s turbani in fesi na glavah. Ko bodo ti popravili naše železnice, pridejo na vrsto drugi.

»SLOVENEC« PRED 60 LETI

Da se ne pozabi velika nacionalna misija, ki jo je vršil »Slovenec« v naši preteklosti, so se odločili gospodje vzdrževati stalno rubriko z naslovom »Slovenec« pred 60 leti«. Ta rubrika ostane, dokler bo list izhajal. Napravljen je že tudi točen načrt po stoletni pratiki za celo stoletje, kaj se bo priobčevalo v njej. Če bo list l. 1974. še izhajal, pa pride v rubriko »Slovenec pred 60 leti« **inseratni del »Slovenca« iz l. 1914.**

ČESTITKA

Italia irredenta je društvo, ki si je pridobilo že doslej največje zasluge za naš v mejah kraljevine Italije živeči narod. Brez podpore tega dobrodelnega in človekoljubnega društva bi nekulturni Slovenci in Hrvatje molili še danes k Bogu v svojem nemogočem jeziku. Zato ni čudno in je vse hvale vredno, da je bila Italia irredenta odlikovana z dragocenim slonokoščenim križem.

MISIJONSKO DELO

Našim misijonarjem se ni posrečilo približati črnce k belokožcem. Zato so pričeli z delom v nasprotni smeri, t. j. približavati belokožce črncem. Kot »poskusni zajčki« se uporabljajo pred vsem alpski narodi. Po izjavi vatikanskih strokovnjakov je njihova polt najbolj prikladna za spremembo barve. Vzrok temu je v svojevrstnem ustroju možganov alpskega ljudstva.

Tozadevni poizkusi so se posebno dobro obnesli v Avstriji. Slovenci smo zaenkrat na drugem mestu. Epohalni izumi, ki se v zadnjem času uporabljajo pri nas potom injekcij pa opravičujejo nado, da bomo v kratkem zavzeli prvo mesto.

NOV ČASOPIS

Čujemo, da namerava g. dr. Dinko Puc pričeti izdajati nov list z imenom »Občinski gospodar«. Dragocene sugestije, ki jih bo tem potom dajal naš znani strokovnjak na tem polju g. dr. Dinko Puc novemu občinskemu odboru, bo znal gotovo tudi naš meščan pravilno oceniti.

ANGLEŠKE PROTIUSLUGE

Ker smo bili radi naše poslušnosti pri izvajanju sankcij v našem gospodarstvu občutno prizadeti, smo te dni dobili kot odškodnino na naš trg oranže iz angleških plantaž. Njih odlika je: Tanka koža, so brez pešk, zelo sočne in sladke. — **Cena za komad Din 3'50.**

DOPISI

Ljubljana

† MARIJA KOBENTER

Dne 17. t. m. smo spremili številni znanci in prijatelji k večnemu počitku Marijo Kobenterjevo. Ta naša kremenita slovenska žena je bila poznana vsem koroškim Slovencem, saj se je v njenem domu shajal ves slovenski življ v urah veselja in žalosti. Svoje plemenito srce je imela odprto na stežaj za vsakogar, ki je iskal tolažbe, njene žuljave roke so delile podporo neštetim našim rojakom, ki so je bili potrebni. Vedno vesela, kot jo je rodila zelena Rožna dolina, ponosna in pogumna je bila povsod, kjer je manifestiral koroški Slovenec svoje poreklo.

Kot taka je bila poznana skoro celi Sloveniji. Majhno število onih, ki niso pozabili Koroške in naših ljudi preko Karavank in so vzdrževali z njimi stike tudi še po nesrečnem plebiscitu, pa jo bo ohranilo tudi še v spominu kot svojo neustrašeno zaveznico in prijateljico, pri kateri niso nikdar zaman potrkali sredi noči, da bi ne bila pripravljena sprejeti jih pod svoj krov ter jim po vseh naporih nočnega pohoda nudila okrepčila in toplo ležišče. Pri tem jo niso plašili niti nekateri potujočeni domačini, niti vedno oprezajoče oko oblasti. Vršila je svojo dolžnost s fanatizmom, kot so jo vršile le redke srbske žene v času herojskih borb srbskih komitov s Turčini.

Naj bo vzor-ženi lahka zemlja v svobodni domovini, njeni prijatelji pa ji zagotavljajo, da ji prineso na grob svobodno zemljo iz Rožne doline tisti trenutek, ko ji bo ta svoboda zažarela.

Jesenice

O »POHODOVIH« PRIJATELJIH

Dopis v zadnjem »Pohodu« pod tem naslovom je živo zadel izbrano družbico, ki se smatra za sol jeseniške inteligence, od katere pa Jesenice nikdar še niso ničesar imele. Ti »pomembni« gospodje so pobesili nosove, ko so gledali svojo fotografijo v »Pohodu« in sedaj malo bolj pritajeno, a prav nič manj dosledno udarjajo v ozkem krogu svojih poslušalcev po našem listu. Ako jim je to v razvedrilo, jim želimo mnogo zabave, ako pa mislijo, da se bližajo na ta način svojemu cilju, preprečiti širjenje »Pohoda« na Jesenicah, jim pač moramo pokvariti veselje z vestjo, da je »Pohod« v zadnjem času ali če hočete v času njihove generalne ofenzive skoro podvojil število svojih naročnikov.

Mirnska dolina

Po naši dolini se vedno bolj širi pokret samopomoči naših kmetov po vzoru »Seljačke sloge«. Kmetje ne marajo več prodajati po dosedanjih sramotno nizkih cenah svoje živine in pridelkov in upajo potom samopomoči doseči ono ceno, ki jim po vsej pravici pripada. Ako so si gospodje poslanci potom samopomoči zvišali dnevnice od Din 200·— na Din 250·— in si nakazali vrhu tega še dinarjev 5000·— za zimsko pomoč, potem smo tudi mi upravičeni seči po samopomoči in zvišati ceno naši živini in pridelkom. Razlika bo le ta, da kmetu ne bo nihče povrnil razlike za 8 mesecev nazaj, dočim so si lahko dovolili gospodje poslanci zvišanje in izplačilo dnevnic od julija 1935 dalje ter si nakazali še Din 5000·— zimske podpore.

V nedeljo, dne 16. t. m. je imelo mirnsko sokolsko okrožje odhodnico za br. Herbstom, šol. upraviteljem in starosto Sokola v Mokronogu ter župnim podstarostom. Odhodnice se je udeležilo več sto Sokolov in Sokolic. Ob lepem poslovilnem govoru župnega delegata br. Kranjca in domačina br. dr. Skulja se je zarosilo marsikatero oko v četah zbranega sokolstva. Vsa ta množica je občutila, kaj zgubi z odhodom br. Herbsta in v slehernem poedincu je bila le ena želja, da ga čimprej zopet vidi na čelu te viteške organizacije v mirnski dolini.

Bratu Herbstu želimo, da tudi na novem mestu najde toliko prijateljev in zvestih tovarišev, kot jih je imel na dosedanjem. Želimo mu mnogo, mnogo uspeha na novem mestu in upamo le, da se kmalu povrne med nas!

Železnica Št. Janž—Sevnica se je po dolgem času vendar pričela graditi in bo v sredi marca v polnem razmahu. Upamo, da bodo prišli predvsem iz naših krajev ljudje do dela in kruha.

Predoslje

Iz našega kraja v »Pohodu« še ni bilo nikakega dopisa, pa Vas prosimo da nam ustrežete in priobčite par novic.

Pri nas se je naenkrat vzbudilo zanimanje za sport, predvsem pa za telovadbo. Tako so pričeli v zadnjem času mladi in stari vežbati na krogih, bradlji in lestvi. Sistematično se ta telovadba sicer še ne goji, ker manjka pravega vodstva, ki bi bilo strokovno za to usposobljeno. Sicer pa je glavno, da se goji ta telovadba v čimvečjem obsegu. Kako se goji, je pa druga stvar. Tudi mladina se udeležuje v prav čednem številu teh vaj.

Tudi pri nas imamo vojne žrtve, ki pa delajo mnogo preglavic nekaterim krajevnim mogotcem, ker se jim nočejo ukloniti. Za te ljudi je invalid nekaj manjvrednega, kar dokazuje tudi incident v neki tukajšnji gostilni, ki se je pred kratkim dogodil. Invalid brez noge je bil opsovan od nekega tukajšnjega krajevnega mogočneža na način, ki je vzbudil splošno ogorčenje, ki pa tudi dokazuje, kako velika je kultura tistih ljudi, ki dirigirajo danes v našem kraju.

Težko pričakovana nadaljevalna kmetijska šola se letošnjo zimo ni vršila. Naši fantje in dekleta, ki so lansko zimo s tolikim veseljem posečali ta pouk, so letos zaman čakali na te prijetne ure. Vsem nam je bilo nerazumljivo, zakaj se toliko časa s tem odlaša. Nenadoma napovedan odhod našega upravitelja nam je pojasnil tudi to skrivnost. Gospodu Mihelčiču želimo na novem službenem mestu mnogo mnogo uspeha in naj bo prepričan, da mu ostanemo vsi, ki smo imeli priliko spoznati njegovo neumorno delavnost — zvesti do veselega svidenja.

Na gradu Brdo, ki je last Nj. Vis. Kneza Pavla, so pričeli z delom. Pri tej preureditvi gradu je mnogo brezposelnih zaposlenih, kar bo naši občini le v korist. Želimo le, da se zaposle res le potrebni, predvsem pa brezposelni, ker zaposlitev posestnikov pred drugimi bi vzbudilo le nezadovoljstvo med dela najbolj potrebnimi.

Rogaška Slatina

V božični številki »Pohoda« so vrli nacijonalisti iz Domžal upravičeno zahtevali pojasnila, zakaj ljubljanska radijska postaja ne zaključuje več svojih programov z vzklikom »Čuvajmo Jugoslavijo!« To pa želimo vedeti tudi mi in mnogo drugih. Saj te poslednje besede našega pokojnega vladarja segajo vsakemu pravemu Jugoslovenu globoko v srce in so postale naš narodni pozdrav.

Ali misli uprava ljubljanske radijske postaje, da to vprašanje zanima samo neke nacijonaliste v Domžalah? Mogoče imajo gospodje pri zelenih mizah preveč drugih skrbi in nimajo časa misliti na to, koliko neizčrpnega moralnega kapitala je skritega v teh dveh besedah, vedo pa naj, da pomenijo nam nacijonalistom zelo, zelo veliko!

Upamo, da nam bo uredništvo v prihodnji številki »Pohoda« dalo potrebno pojasnilo. — Kajti v »Pohodu« je bilo vprašanje postavljeno in je tukaj tudi mesto za odgovor.

Op. uredništva: Na našo notico v božični številki »Pohoda« smo prejeli od uprave radiofonske oddajne postaje v Ljubljani sledeč odgovor:

Pred kratkim ste priobčili v svojem cenj. listu dopis iz Domžal, v katerem nekateri naročniki izražajo nezadovoljstvo radi tega, ker se je opustila 10. oktobra navada zaključiti vsako oddajo s pozivom »Čuvajmo Jugoslavijo!«

Sporočamo Vam, da to ni sklep sedanje uprave, temveč sklep zastopnikov vseh treh radijskih postaj na skupnem sestanku dne 14. julija 1935, torej v času, ko je ljubljansko radijsko oddajno postajo upravljal še bivši začasni odbor.

Po tem sklepu so opustile poziv »Čuvajmo Jugoslavijo« ob zaključku vsake oddaje vse tri jugoslovenske postaje z dnem 10. oktobra 1935.

Olševek

Cenjeni g. urednik! Saj mi ne boste zamerili, če se oglasim iz kraja, ki ni ravno preveč znan, čeprav ima seveda svoje krajevne posebnosti in zanimivosti. Je že res, da se življenje počasi spreminja, a kaj prav posebnega se pri nas ni zgodilo. No, zapustili so nas naš g. kanonik Škrbec, ki so toliko storili, da bi se prosveta čim bolj razširila po našem ljubem kraju. Drugače pa ni nič novega. Da nam prav namazano ne gre, to gotovo sami veste in ni treba, da bi Vam to še na dolgo in široko pripovedoval. Dosti nadlog nas tare in revščine je veliko. Pa kdo bi se zmenil zanjo! Kdo naj bi se zmenil za vse tisto, kar bi našemu kraju bilo zelo potrebno. Danes so že taki časi. Če živiš v kraju kot je naš, se lahko kar mirno udaš pozabljenju. Upam pa, g. urednik, da mojega dopisa ne boste pozabili izročiti stavcu. Sicer bi Vam rad še kaj napisal, pa mi to ni mogoče.

Iz uredništva

V zadnji številki smo priobčili članek »Zakaj Jugoslavija še dolgo ne bo imela moderno urejene radiofonske službe«. — Ta članek je prišel v list nekontroliran, ker je zadnji trenutek vsled višje sile zmanjkalo gradiva. Čim je članek izšel, nas je gospod dr. Dular kot nekdanji član bivšega komisarijata radiofonske postaje v Ljubljani opozoril na gotove netočnosti v tem članku. Izvajali smo takoj posledice ter Prosvetni zvezi kot sedanji zakupnici postaje pismeno javili svoje pojasnilo in opravičilo. Ker nočemo delati krivice nikomur, objavljamo to povsem prostovoljno vsem svojim čitateljem.

Uredništvo.

*

V zadnji številki Pohoda smo napovedali nov natečaj našim umetnikom za najboljšo karikaturo Židov v naši zemlji s skupno nagrado 2000 dinarjev. Ker žirija še ni dovršila svojega dela, moramo razpis odložiti, dokler ne bo to delo izvršeno, o čemer obveščamo cenjene interesente. Upamo pa, da bomo v najkrajšem času mogli objaviti napovedani razpis.

*

Gr. Dr. V. Maribor: Prosimo nujno za odgovor na naše pismo z ozirom na Vaš dopis, ki ste ga nam izročili v priobčitev.

Strelske družine

Redna letna skupščina savezne streljačke družine v Ljubljani se bo vršila v torek, dne 10. marca 1936 ob 18. uri v družinskem lokalu, Šelenburgova ulica 3/I (Narodna Odbrana).

„POHOD“ živi samo od naročnine!

GOSPODARSTVO

Predlog trgovinskega zakona

Po razmeroma kaj površni obdelavi je bil v tozadevnem skupščinskem odboru sprejet predlog novega trgovinskega zakona, ki ni popolen.

Posebno menimo, da ni v redu in da ni v interesu stvari, če se je iz predloga zakona oddvojilo več formalnih predpisov, zato, da bi tvorili vsebino posebnega zakona. Tudi ni v korist stvari, da se je opustilo čisto določno definirati mnoge zelo važne pojme. Vprašanje kartelov, sindikatov in konzorcijev v predlogu ni tako rešeno, kot bi po zdravi pameti bilo pričakovati in kakor je vendarle bolje rešeno drugod. Predlog dopušča, da se ustanavljajo karteli in slično kot društva po zborovalnem zakonu. Država tedaj razen čisto formalne društveno nadzorne oblasti ne bi imela nobene, vsaj pa ne dovoljne gospodarsko politične ingerence nad njimi, dasi je zadovoljiva rešitev vprašanja kartelov in sindikatov tako nujna ter nacionalno gospodarsko in socijalno tako važna, da bi predlog trgovinskega zakona moral v tem pogledu vsebovati čisto določna načela in do potankosti izvedene predpise, ki bi odgovarjali današnjim časom in razmeram. Ali ni raznih zlorab in podpore velekapitalistični samogoltnosti že več ko dovolj? Dolžnost države je danes, da regulativno posega tudi v gospodarstvo. Tako dela ves svet. Kako naj bo to pri nas mogoče spričo gornjega pojmovanja vprašanja kartelov i. sl. Ali naj se gremo še vedno liberalce?

Vprašanje borze, trga in sejma ter večjega sodelovanja države v njej mesto dosedanjega skoraj zgolj formalnega njenega opazovalca na borzi — na trgu in sejmu pa nič — je debelo vprašanje, ki bi ga bilo nujno urediti s trgovinskim zakonom. O tem bi se dalo mnogo govoriti, vendar si ne moremo privoščiti detajliranja, ker bi to šlo preko okvira tega članka. V predlogu zakona manjkajo tudi določila, ki so potrebna za zaščito domačega dela in nacionalnega zaslužka ter onemogočitev izžemanja s strani tujega kapitala. Nismo proti uvozu tujega kapitala, dokler svojega nimamo dovolj, toda vse do svoje mere. Ker v tem pogledu ni jasnosti v naši zakonodaji in v delu državne uprave je nacionalna škoda vsekako težka in je prav nič ne izboljšuje okolnost, da tuji kapital, zlasti tisti, ki državi posoja — mora večkrat stisniti zobe in utrpeti izgube na korist države. Toda s tem so vendarle v zvezi zopet razne koncesije, ki jim jih je v takih primerih težko odrekati in ki nacijo zopet po drugi strani ekonomsko slabijo, ko ti tujci eksploatirajo naša naravna bogastva in izžemajo našo delovno silo.

Res je, da so se v predlog zakona unesle tudi nekatere zapadnoevropske novotarije, toda, če se predlog sprejme tak kot je sedaj, poslovnega življenja ne bo poživljal, nego ga utegne še zavreti, ker je v njem mnogo takega, da poslovnost samo komplicira in otežuje, pa tudi v tem ni jasnosti, kdaj in kako se bodo posamezni deli novega zakona in iz tega oddvojeni deli kot samostojni deli začeli izvajati. To utegne v res nacijonalno poslovno življenje uneti veliko zmedo in tisti, ki imajo zveze in mogočne prijatelje — bodo lahko še naprej nezasluženo bogateli.

Od nekih strani se ugovarja proti nekim zapadnoevropskim »novotarijam«, ki so bile privzete v predlog zakona. Ugovarja se, da je to nepotrebno, ker smo mi narod malega kapitala in ker smo še močno primitivni. Tako argumentiranje ni umestno. Ali naj zato ostajamo še naprej primitivni do sodnega dne? Ali se tisti, ki ugovarjajo, nič ne zavedajo, da v našem življenju ne vlada in ne odločuje naš mali kapital, nego veliki zapadni kapital? In smo na žalost še danes v vseh večjih stvareh kvečjemu slamnati možje tujega kapitala, v najboljšem primeru pa le majhni, malopomembni njegovi sotekači.

Od predloga novega trgovinskega zakona se kljub neki novi noti ni nadejati kaj posebnega. Želeli bi, da se k temu vprašanju zberejo najsposobnejši ljudje, ki resno primejo za delo in ne vstanejo prej od mize, dokler ni ustvarjeno nekaj enotnega, popolnega in zaokroženega, kar ne bi že prve dni po uveljavljenju zahtevalo — popravil, a ki bi bilo izdelano ne za interese nekaterih posameznikov, nego ki bi bilo vseskozi prikrojeno tako, da bi bil v vsem viden temelj, na katerem bi delo bilo zgrajeno, t. j. predvsem je interes vsega naroda kot celote. Če se novi zakon donese strogo na tej podlagi, potem bo ustrezal stvarnosti in se bo lepo vpletel v vse izživljanje našega naroda in v boljšo bodočnost države, v kateri bi bilo voditi nacijonalno splošno politiko, pospeševati nacijonalno gospodarstvo, razvijati nacijonalno kulturo in ustvarjati nacijonalno socijalnost.

Dokler ne bo ozirov na ta temeljna bistva za izživljanje narodne celote, toliko časa ne bomo imeli dobrega in kaj vrednega trgovinskega zakona, pa naj ga dela večina ali manjšina narodnega predstavništva, ker do takrat nobena dejansko ne zastopa interesov nacije.

Tržni red

V Nemčiji je vprašanje pravilnega funkcijoniranja tržnega reda za vse panoge poslovnega življenja zelo važno vprašanje. Hoče se, da naj bo rešeno tako, da bo zagotovo v korist narodu kot celoti, ki naj ne bo več zasužnjen lakomnosti posameznikov, pa da se vendar iz gspodarstva ne napravi neke okorele, lesene stvari, nego se še nadalje dopušča zdravo zasebno iniciativo. Nad vsem pa naj država budno pazi.

Vsa državna politika glede urejanja trga, mora biti združena v eni, odgovorni roki in vseskozi v zvezi z nastojanji in delom splošne gospodarske politike.

S tržnim redom ne bi bil urejevan samo trg v običajnem smislu besede, nego tudi sejem, borza, trgovina, razne družbe, karteli i. t. d.

Vodilna misel novega tozadevnega zakona, menijo, da bo to, da država dobi vpogled v vse gospodarstvo. V ta namen bi bilo uvesti splošno pojasnilno dolžnost. Pri tem pa oblastva ne bi smela biti urejena, tako da bi državljani v njih videli nadležno policijo. Med gospodarstvom in nadzornimi oblastmi bi morala vladati neka zaupljivost, da bi gospodarstvo samo po sebi v interesu celokupnega gospodarstva vsak čas rado sodelovalo. Osebje teh oblastev naj bo izbrano in visoko kvalificirano. Nadzor nad cenami seveda samoposebi umevno spada v okvir omenjenih oblastev. Ločiti je tudi kompetenco policije in sodišč v teh zadevah in ne vsega prepuščati sodišču kakor se danes skoraj po celem svetu dogaja.

Tvornica »Kolinske cikorije« v Ljubljani

Pri »Kolinski tvornici hranil d. d.« v Ljubljani so se izvršili pred kratkim neki novi poslovni in delovni aranžmani in je zvišana tudi delniška glavnica od 2,000.000 Din na 4,000.000 Din. To nam je dalo povod, da se pozanimamo za to domače podjetje, ki je bilo leta 1909. s češkim narodnim kapitalom ustanovljeno kot podružnica velikega češkega podjetja na Čehoslovaškem in katero je bilo v začetku leta 1926. nacijonalizirano v samostojno jugoslovensko delniško družbo.

Ugotovili smo, da je »Kolinska« prevzela od tvrdke »Proja« izdelavo vseh žitnih kav, katere bo tudi nadalje pod isto znamko razpečavala po vsej državi.

Poleg tega je bil sklenjen sporazum med »Kolinsko tvornico hranil d. d.« v Ljubljani in pariško tt. »Société de malt Kneipp«, v smislu katerega bo »Kolinska« izdelovala in razpečavala na področju naše banovine tudi dobro znano Kneipp-ovo sladno kavo.

Ta razširitev podjetja je za naše kraje zelo velikega pomena in to tembolj, ker bo s temi aranžmani priraslo nekaj novih zaposlitvenih možnosti za naše delaželjne ljudi.

Nemške tvornice za lesni sladkor

Ne vemo točno, koliko je teh tvornic v Nemčiji. Znano nam je, da je ena v Torneschu na Holštajnskem, ena pa v južni Nemčiji (Bergius).

Holštajnska tvornica je obenem tudi kemična tvornica — pridružila se ji je tudi industrija kvasa. Skuša se najti odgovarjajočo kvasovko, ki bi lesni sladkor fermentirala tako, da bi se mu moglo pridajati tudi beljakovine, ter bi tak izvrstno služil za močno živinsko krmilo, ki bi nadomeščalo oljne tropine.

Pri fabrikaciji lesnega sladkorja nastaja tudi precej špirita. Sedaj je skoraj izključni lastnik te tvornice državna monopolska uprava, menda radi špirita.

Podjetje je doslej delalo z izgubo. Upajo, da bo kljub nepovoljnim trenutnim tržnim izgledom, funkcionarjem uspelo prebroditi vse težkoče.

V to podjetje je pritegnjena tudi »Dessauer Werke für Zucker- und Chemische Industrie A. Ges.«, ki za leto 1934./35. izplačuje 10%no dividendo in ki plača sedmim članom uprave 103.000 Rm (okroglo 1,75 milijona Din) in štirim članom nadzorstva 38.000 Rm (nad 600.000 Din).

Južnonemška pocukrovalnica lesa pa baje ne dela z izgubo.

Uredni odbor. — Odgovarja in izdaja za Narodno obrambno tiskovno zadrugo, r. z. z o. z., Miroslav Matelič. — Tiska tiskarna Merkur (predstavnik Olmar Mihalek). Vsi v Ljubljani.